

VY_32_INOVACE_035

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Politické ideologie II - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace objasňuje pojem politická ideologie a shrnuje základní poznatky o nacionalismu, fašismu, nacismu, rasismu, anarchismu, feminismu, a environmentalismu. Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** politická ideologie, nacionalismus, fašismus, nacismus, rasismus, anarchismus, feminismus, environmentalismus.
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Politická ideologie

- Politická ideologie je **soubor myšlenek**, který usiluje o obecný a ucelený **popis lidské společnosti**.
- Tento soubor je nebo může být inspirací pro **praktický postup politického jednání** nějaké skupiny (občanského hnutí, politické strany, apod.).
- **Příklon k nějaké ideologii je vlastní každému z nás** – i když o tom neuvažujeme nebo se tomu dokonce snažíme bránit.
- Pojem vznikl v době francouzského osvícenectví (kon. 18. st.).
- **Pojem se často používá v hanlivém významu** – např. protiklad nějaké ideologie a „zdravého selského rozumu“.

- **Každá ideologie plní pro ty, kteří s ní souhlasí 4 základní funkce:**
 - Pomáhá **vysvětlovat politické události a jevy** (příčiny válek, krizí, ...).
 - Poskytuje **žebříček hodnot** (co je dobré a co zlé, co lepší, co horší, ...).
 - Stoupenci **přináší pocit sounáležitosti** (jsem příslušník té a té skupiny).
 - Nabízí **praktický program a cíle**.
- V praxi politických stran se v současnosti **málokdy setkáme s čistě ideologickým přístupem – strany se často přizpůsobují momentálním náladám voličů.**

Nacionalismus

- Z lat. **natio** = **národ**.
- Nacionalismus se také označuje jako **národovectví**.
- Myšlenky nacionalismu se **utvářely od 18. století ve Francii, Itálii a Německu a v 19. století se ustálily**.
- Předním teoretikem byl významný německý filosof **Johann Gottfried Herder (1744-1803)**, jehož myšlenky silně ovlivnily i české národní obrození.

- Hlavní myšlenkou je **právo národa na sebeurčení a upřednostňování jeho existenčních zájmů.**
- Právo na sebeurčení je **vnímáno rozporuplně** – pozitivně, ale také jako negativní **tendence k separatismu** (nedávno i problém rozpadu Československa).
- Bylo uplatňováno **zejména při rozpadu velkých mnohonárodních států** (např. Rakousko-Uhersko po první světové válce nebo Jugoslávie na konci 20. století).
- Nacionalismus se **projevuje ve třech oblastech:**
 - **Politické** (snaha vytvořit národní stát)
 - **Kulturní** (snaha vyrovnat se ostatním)
 - **Ekonomické** (ochrana domácích firem, omezení cizích)

V rozmezí let 1918-20 se padesátimilionové soustátí Rakousko – Uhersko rozpadlo na 8 nových, mezinárodně uznaných států.

- **Nacionalistický politický program obsahuje:**
 - **Podpora národních mýtů**
 - **Požadavek oběti jednotlivce ve prospěch národa.**
 - **Prosazování kulturních specifík (jazyk, zvyky, ...).**
 - **U národa bez státu požadavek jeho vyčlenění (separace) ze současného státu.**
 - **U existujícího státu často požadavek na zvětšení území (např. nacistické Německo).**
 - **Hledání vnitřního a vnějšího nepřítele.**
 - **Diskriminace zahraničních ekonomických subjektů (např. cla)**

Fašismus a nacismus

- Z lat. **fasci** = **svazek** (ve starém Římě symbolizoval svazek prutů s vyčnívající vetknutou sekyrou odznak moci impéria)
- Počátky fašismu najdeme **v Itálii po první světové válce.**
- Roku 1919 založil budoucí italský vůdce **Benito Mussolini** svou organizaci ***Fasci di Combattimento*** (tzn. *Bojové svazky*).
- Ve té době se v Německu objevují myšlenky **národního socialismu – nacismu**, který byl v letech **1935-45** oficiální ideologií Německa.
- Je třeba připomenout, že **I. světová válka otřásla dosavadními hodnotami, obě tyto země byly v té době politicky nestabilní a ekonomicky oslabené a rostl strach z komunistického hnutí.**

- Za hlavní **hodnoty fašismu** jsou považovány **extrémní nacionalismus, autoritativní a charismatické vůdcovství, uctívání války, uctívání modernity, mládí a síly a také silná ekonomická role státu.**
- V případě nacismu se k těmto hodnotám přiřadila ještě **rasová nadřazenost německého národa.**
- Pro fašismus i nacismus je typické, že se jeho teoretikové **nesnažili o racionální zdůvodnění** svých myšlenek – opírali se naopak **o mýty** (arijská rasa), **nejnižší lidské pudy** (nenávist, davové chování), **rasové předsudky** (antisemitismus) a **o návaznost na historii Římské říše.**
- Velké množství informací na toto téma lze najít v rozsáhlém seriálu ***Magické základy Hitlerovy říše***, který otiskl v roce 2012 časopis **Pevnost.**

- Teoretické podklady k fašistické politice vytvořil **Benito Mussolini (1883-1945)** a v případě nacismu **Adolf Hitler (1889-1945)** – jeho biografie *Můj boj* (1925-26).

- Počáteční ekonomické úspěchy italských fašistů podnítily po celé Evropě **ve 20. letech 20. st. vznik mnoha fašistických a polofašistických hnutí** (v Československu to byla např. Vlajka nebo Národní obec fašistická).

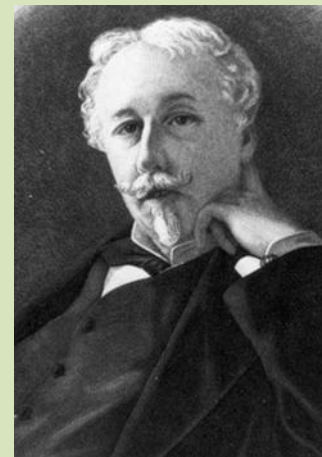
- Mimo Itálii a Německo ještě ve čtyřech zemích, **Rakousku, Maďarsku, Španělsku a Rumunsku, fašisté na krátkou dobu podstatně ovlivnili celostátní politiku** – všude se jednalo o režim, který se **opíral o podporu širokých vrstev obyvatelstva!!!**
- Politický **program fašistů a nacistů:**
 - **Odstranění demokracie.**
 - Absolutní moc do rukou **vůdce.**
 - Vytvoření **přísně hierarchizované společnosti** (vzorem armáda).
 - **Život jedince je podřízen existenci národa.**
 - Intenzivní **zbrojení** a zajištění co nejvyšší **zaměstnanosti.**
 - **Silný stát** – vysoké veřejné výdaje na rozvoj infrastruktury.
 - **Antikomunismus.**
 - **Rozpínavost**, snaha získat další území.
 - **Rychlá a konečná řešení** problémů.
 - V případě nacismu také **úsilí o udržení čistoty rasy** (genocida Židů)

Rasismus

- Z arab. **ras** = hlava
- **Rasová teorie se objevuje ve 2. pol. 19. století.**
- Za její zakladatele jsou považováni francouzský filosof a diplomat **Joseph de Gobineau** – v díle ***Rozprava o nerovnosti lidských ras*** (1853-55) rozlišuje tři rasy – bílou, žlutou a černou, které se podle něj liší fyzicky i v duševních schopnostech a původem britský spisovatel usazený v Německu **Houston Chamberlain**, který v díle ***Základy 19. století*** (1899) označil za zachránce a tvůrce arijské kultury germánské národy.

Zleva:

J. de Gobineau
H. Chamberlain

- Základní myšlenkou rasismu je **ospravedlnění nerovností ve společnosti na základě biologických (rasových) rozdílů** mezi lidmi směřující k **utiskování nebo až likvidace jedné rasy druhou.**
- **Tyto myšlenky se opírají o vědou nepotvrzené skutečnosti.**
- **Rasistický politický program** zahrnuje:
 - Rozdělení na **vyšší a nižší rasy.**
 - **Různé formy diskriminace** určité rasy.
 - V případě nacistického Německo **zákaz sexuálního styku a manželství.**
 - V extrémním případě **likvidaci určité rasy.**
 - **Podpora rasově a geneticky vhodných rodin** (program Lebensborn).

- Praktické uskutečnění rasistického programu dosáhlo **nejhroživějších rozměrů** v nacistickém Německu – již v roce 1935 byly přijaty tzv. **Norimberské zákony o ochraně německé krve a cti**, které od roku 1941 následovalo **masové vyvraždění cca 11 000 000 lidí**:
 - Židů.
 - Sovětských válečných zajatců.
 - Poláků.
 - Romů.
 - Invalidních osob.
 - Svobodných zednářů.
 - Homosexuálů.
 - Svědků Jehovových.

KATEGORIE WIEŹNIÓW:

polityczny

kryminalny

aspoeczny

homoseksualny

świadek Jehowy

emigrant

jeniec radziecki (malowane na plecach w Auschwitz)

SU

OZNACZENIA DODATKOWE:

Żyd

Żyd
(od II poł. 1944 r.)

„przestępstwo rasowe”

karne komando

pod specjalnym nadzorem

oznaczenie narodo-
wości u nie-Żydów
(tu: „*polnisch*”)

ponownie umiesz-
czony w obozie

w jurysdykcji
Wermachtu

numer obozowy
więźnia

31517

podejrzan o próbę
ucieczki

wymagający „specjal-
nego” traktowania

PRZYKŁADOWE OZNACZENIE WIEŹNIA NA PASIAKU OBOZOWYM

(nr 31517, Żyd, polityczny, karne komando)

Insignie vězňů v koncentračních a vyhlazovacích táborech:

- politický vězeň
- zločinec
- „asociál“
- Rom
- homosexuál, pedofil, sex. násilník
- svědek Jehovův
- emigrant
- vyžadující léčbu
- Žid

SU – sovětský válečný zajatec

černý terčík – trestní prapor/komando

červený terčík – podezření na útěk

- Rasismus ve formě **rasové segregace** (oddělování bílých a barevných) byl velmi dlouhou dobu praktikován především v jižních státech **USA** a stal se i jednou z příčin občanské války v letech **1861-65**.
- Období segregace bylo **ukončeno v roce 1964** a rok později bylo černým Američanům **dáno volební právo**.
- V letech **1948-90** existoval režim rasové segregace označovaný jako **apartheid v Jihoafrické republice** - černošské obyvatelstvo nesmělo mimo jiné do restaurací, kin, parků, pláží, škol, nemocnic určených bělochům.

Tabulka zakazující v 80. letech přístup na pláž všem "nebíým" obyvatelům JAR ve městě Muizenberg, ležící v jihoafrické provincii Západní Kapsko

Dva nejvýznamnější bojovníci proti rasové segregaci zleva Martin Luther King (USA) a Nelson Mandela (JAR).

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

Anarchismus

- Z řec. **anarchos = bez vládců.**
- Anarchismus se formoval **od 40. let 19. století** zejména ve **Francii, Itálii či Španělsku** v souvislosti s **průmyslovou revolucí** a **sebeorganizováním dělníků usilujících o zlepšení životních podmínek.**

Původním anarchistickým symbolem byla černá vlajka použitá údajně poprvé roku 1883 při pařížských demonstracích nezaměstnaných.

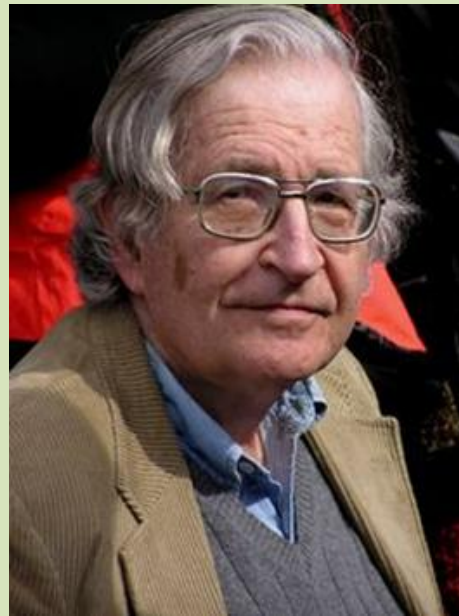
- Anarchismus se vyvinul do podoby **dvou protichůdných proudů**:
 - **Individualistický anarchismus** - německý filosof **Max Stirner** (1806-1856) – v dílo *Jedinec a jeho vlastnictví* zastává pozici **extrémního individualismu** (egoismu), kdy **člověk může jednat jak chce**, bez ohledu na Boha, stát či morálku.
 - **Kolektivistický anarchismus** požadující ekonomický systém založený na **společném vlastnictví a spolupráci v rámci samosprávných komunit** propagoval asi nejvýraznější tvůrce anarchistického hnutí , ruský revolucionář [Michail Bakunin](#) (1814-1876).

Michail Bakunin byl prototypem revolucionáře, za svou aktivitu v různých evropských zemích byl mimo jiné několikrát odsouzen k smrti. Ač původem šlechtic, opovrhnul bohatstvím, slávou a možností bezstarostného života.

- **Praktický význam anarchismu byl historicky minimální, výjimkou je uplatňování jeho zásad v letech 1917-21 na východě Ukrajiny a v roce 1936 na severovýchodě Španělska.**
- Některé skupiny se i v [podmínkách ČR údajně inspirojí požadavky radikálních anarchistů](#), kteří neváhali k prosazování svých cílů sáhnout k násilí ([ANTIFA](#)).

- V současné době je **nejvýznamnějším zastáncem anarchismu** a to jeho kolektivní formy **jeden z nejcitovanějších světových intelektuálů**, americký jazykovědec židovského původu **Noam Chomsky** (nar. 1928).

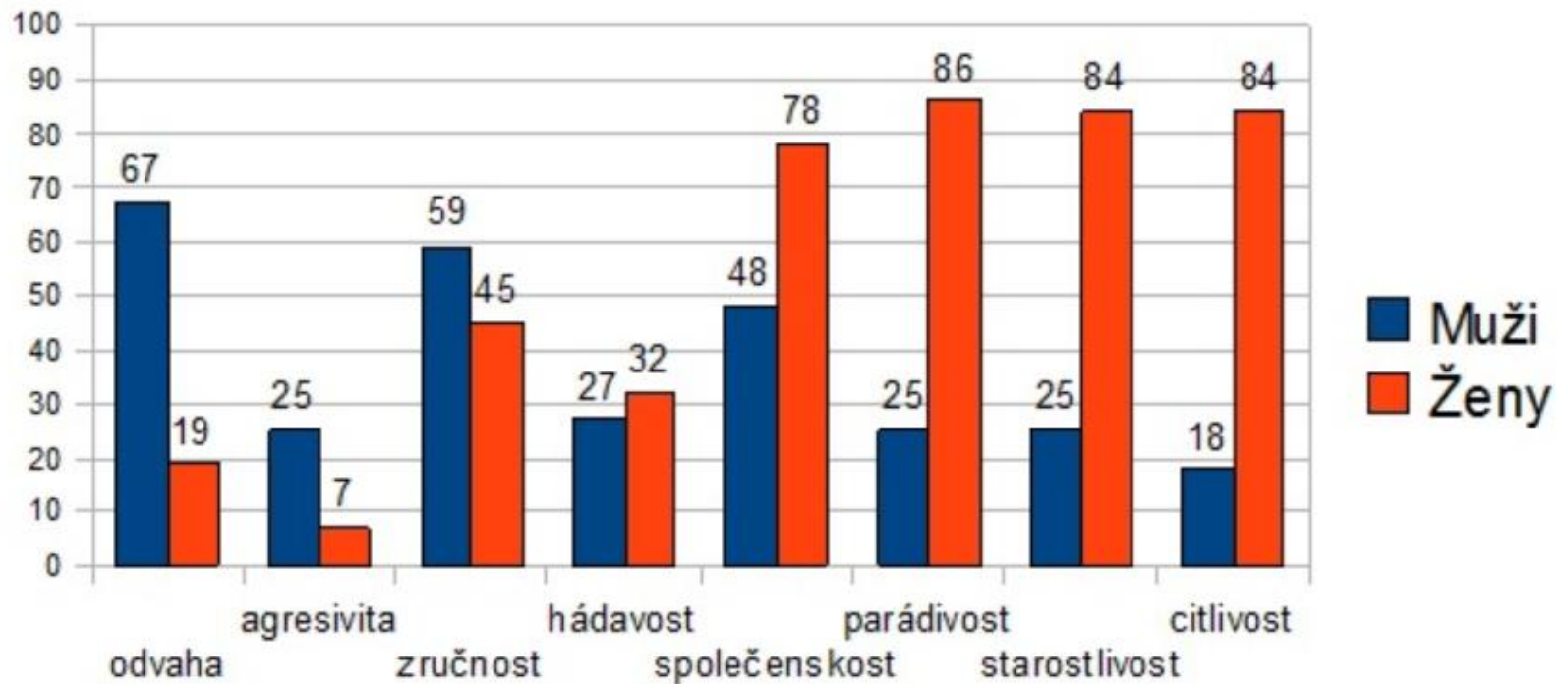
Feminismus

- Z. lat. **femina = žena.**
- Z veřejnou **kritikou tradičního postavení ženy** v domácnosti a společnosti poprvé vystoupila britská spisovatelka a sociální reformátorka **Mary Wollstonecraftová (1759-1797)** – v díle ***Obrana ženských práv*** požaduje **rovnoprávnost** mužů a žen a **právo žen na vzdělání.**
- V 19. a 20. století se **úsilí ženského hnutí soustředilo na získání volebního práva** (poprvé 1893 Nový Zéland).
- Hlavní myšlenkou je **dosažení rovnosti žen a mužů ve společnosti, prosazování práv a zájmů žen.**

- V rámci moderních společenských věd a feminismu se rozeznávají **dva důležité pojmy**:
 - **Pohlaví** (angl. sex) – zahrnuje **všeobecně platné biologické rozdíly** mezi mužem a ženou.
 - **Gender** (vysl. [džendr]) – ve smyslu rozdílnosti muže a ženy v jejich chování, očekávání či postojích, které vycházejí z podmínek společnosti ve které žije.

Často se jedná o představy, které mohou být **po generace tradované, zkreslené či dokonce diskriminační**.

Následující dva grafy pochází z výzkumu, který sledoval názory žáků osmých tříd a jim odpovídajících tříd víceletých gymnázií a byl **v roce 2010 uveřejněn na serveru Socioweb**.

Zdroj: Šetření žáků 8. tříd ZŠ a tercií víceletých gymnázií Názorové stereotypy, 2010, FSV UK, N=933

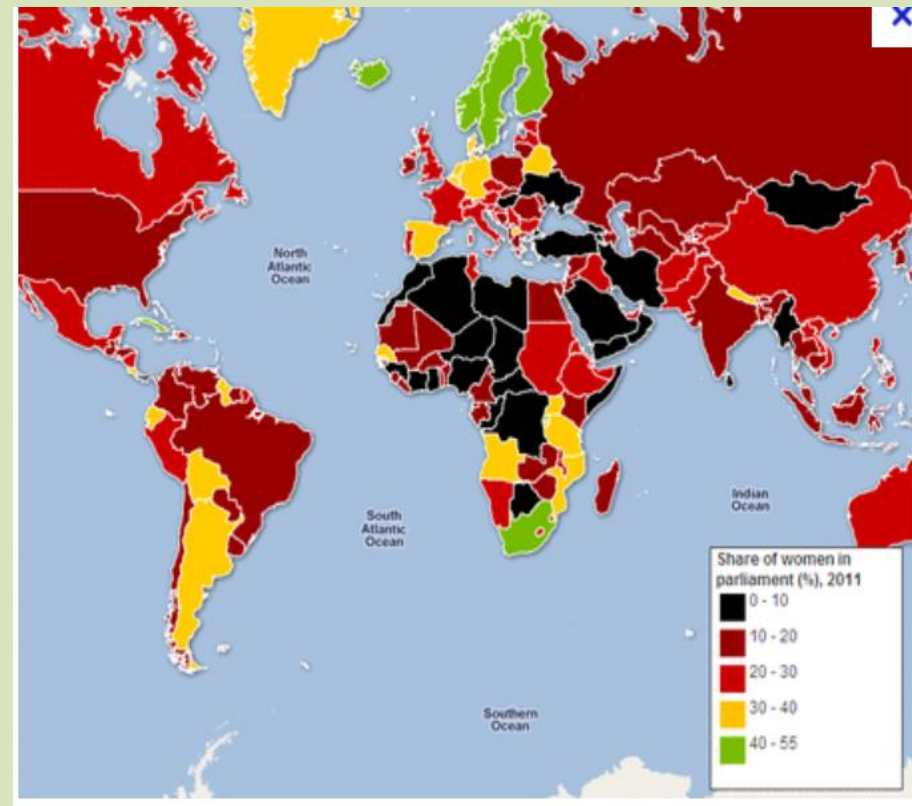
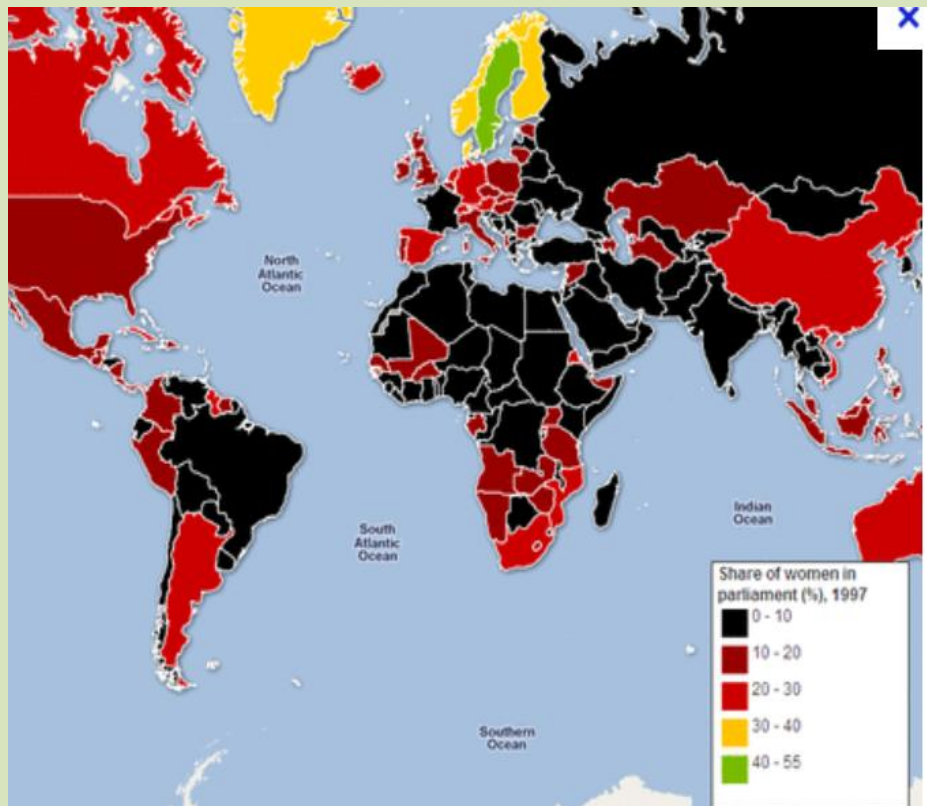
Vlastnosti připisované mužům a ženám.

Stereotypní výroky

Zdroj: Šetření žáků 8. tříd ZŠ a tercií víceletých gymnázií Názorové stereotypy, 2010, FSV UK, N=933

- **Feministický politický program:**
 - Odpor k **obtěžování se sexuálním podtextem.**
 - Odpor k **násilí na ženách** (jak obecně, tak v partnerském svazku).
 - Právo na **mateřství a jeho společenskou podporu.**
 - Odstranění **všech forem diskriminaci pohlaví** (např. požadavek rovného odměňování za práci).
 - Zdůraznění **citového, intuitivního založení žen.**
 - **Potlačování genderových stereotypů** (ženy se nehodí pro to a to, ...).
 - Dosažení **poměrného zastoupení v rámci státních úřadů.**
 - Dosažení **poměrného zastoupení v rámci politiky** (kvóty pro ženy).
 - V extrémních případech **nepřátelství vůči mužům či nastolení matriarchátu.**

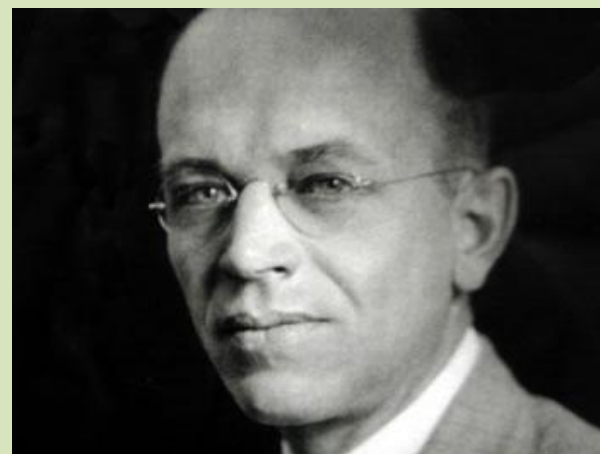

Vývoj procentického [zastoupení žen v parlamentech](#):

- vlevo rok 1997
- vpravo rok 2011

Environmentalismus

- Z angl. **environment** = prostředí.
- Za myšlenkového zakladatele environmentalismu je považován americký lesník **Aldo Leopold** (1887–1948) – v díle ***Obrázky z chatrče*** (1949) – shrnul svůj pohled na problematiku lidského vztahu k přírodě a odpovědnosti za její zachování – **zavádí pojem tzv. etiky země** (požadavek odpovědného chování i k životnímu prostředí, nikoli jako doposud jen člověka k jinému člověku a lidské společnosti).

- O e. jako o politické ideologii lze hovořit až **od počátku 60. let 20. století** a to **pod dojmem lidské populační exploze a rostoucího poškozování životního prostředí.**
- Mezi nejznámější environmentalisty 20. století patří manželé **Dennis a Donella Meadowsovi** – dílo ***Meze růstu*** (1972).
- Environmentalistický **politický program**:
 - **Kritika** vysoké spotřeby přírodních zdrojů – kritika **konzumního stylu** života.
 - **Osobní i společenská odpovědnost** za stav ŽP.
 - **Podpora místních samospráv.**
 - **Respekt a ochrana všech forem života.**
 - Důraz na **vzdělávání a pochopení souvislostí.**
 - V krajních případech **od akcí občanské neposlušnosti až k terorismu.**

- **Praktické uplatnění environmentalismu:**
 - **zakládání ekologických organizací** – např. Greenpeace, Friends of the Earth atd.
 - **vznik stran zelených** v evropských zemích a jejich **uplatnění ve vládách**
 - **Problémy ŽP jsou předmětem zájmu mnoha odborníků i politiků.**
 - **Určité změny v chování firem i občanů** (recyklace, ...).
- **Kritici environmentalismu** působení průmyslové společnosti **nepovažují za škodlivé životnímu prostředí, nebo škody vnímají jako přirozené, protože lidstvo je součástí životního prostředí.**
- Např. český prezident [Václav Klaus](#) **považuje environmentalismus a zelené hnutí za vážnou hrozbu lidské svobodě.**

Otázky

1. Vyhledejte, kdo byla Rosa Parksová.
2. Charakterizujte nacionalistický politický program.
3. Uvedte hlavní myšlenky rasismu.
4. Kritika genderového pohledu na muže a ženy se pojí se jménem John William Money – vyhledejte informace o něm a jeho práci.
5. Které hodnoty jsou uznávány v rámci fašistické ideologie?

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- ANZENBACHER, A., *Úvod do filozofie*. 2 vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ideologie>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Politick%C3%A1_ideologie
- <http://www.truthcontrol.com/pictures/roman-fasci>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Benito_Mussolini
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Hitler
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Arthur_de_Gobineau
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Houston_Stewart_Chamberlain
- <http://www.turksolu.org/sehit/9.htm>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Holokaust>
- <http://www.americkecentrum.cz/strucna-historie-usa>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Apartheid>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King
- <http://www.dejepis.com/index.php?page=000&kap=022&pod=3>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nacionalismus>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Johann_Gottfried_Herder
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1vo_n%C3%A1rod%C5%AF_na_sebur%C4%8Den%C3%AD
- <http://leccos.com/index.php/clanky/rakouskouhersko>

- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-Uhersko>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Anarchismus>
- <http://trueliberalnexus.wordpress.com/2011/12/06/why-occupy-failed/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Max_Stirner
- <http://www.quemdisse.com.br/frase.asp?frase=58777>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Noam_Chomsky
- http://zpravy.idnes.cz/uooz-radikalni-anarchiste-se-na-taborech-cvici-v-bojich-p1h-/domaci.aspx?c=A100714_205441_domaci_jw
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Feminismus>
- <http://www.feminismus.cz/>
- <http://www.mediaglobal.org/2012/05/25/save-her-a-seat/>
- http://www.calacademy.org/exhibits/anglers_all/
- http://en.wikipedia.org/wiki/The_Limits_to_Growth